

Зинич О.

... Вселенная, веселися...

... Бог від Діви днесь родився...

– Хто це так файно колядує? Прошу, прошу до хати.

Старечі очі світилися радістю, намагаючись углядіти в підбіленій снігом темряві гостей.

– Чи чули, браття, за таку новину, Ірод завзявся на Божу Дитину... Два молодечі голоси переливалися з тріскучим морозом, відбивалися від засніжених гір та дзвеніли чистим святовечірнім повітрям. Нараз, трохи стихивши колядку, прочинили двері і, обтрушуючись зі снігу, переступили поріг. Темні постаті сором'язливо стали посеред кімнати. Пахло розстеленою соломною, свічкою, грибами...

– Христос ся рождає!

– Сла... діти?... – розширені зіниці здивовано, з острахом вдивлялися в молоді постаті.

– Зі святом вас, мамо.

– Іване... Васильку... – тремтячі руки метушаться, поправляючи хустину, – як добре, що ви прийшли...

Хлопці ніяково переминалися з ноги на ногу..

– Ви самі?

Мати не відповіла. Задумливо дивиться.

– Як я вас давно бачила... Сідайте до столу, я зараз...

– Мамо, нічого не треба, ми не голодні.

– Дайте подивитись на вас, ви так змінилися...

Іван зупинився поглядом на сивому пасмі волосся, що вибилось з-під хустки на пооране зморшками обличчя.

– Хе-хе, дітинко, та ж мені ще трохи й сотка. А ви, Слава Богу...

Старенька хотіла щось сказати, але затнулась. Василько розуміюче посміхнувся.

– Ми такі, як були тоді...

– Йой, мамко, – схопився Іван, – та ж ми вас ще не привітали, а Миколая вже минуло, – і

зачав:

Ой хто, хто Миколая любить,  
Ой хто, хто Миколаю служить,  
Тому святий...

Мати всміхнулася: пам'ятали, як колись малими бігли зранку до неї, вітаючи з уродинами, а заодно вихваляючись подарунками від святого Миколая.

– Дякую, дякую.

– Мамо, – зненацька зупинився син, – а правда, що зараз люди милосердніші?

Мати трохи розгублено дивиться.

– А-а, так, ...аякже...

– І дарують одні одним подарунки?

– Та дарують. Дуже багато.

– О, як файно, – втішився Василько, але одразу посмутнів. – А тоді люди були якісь скупі, чи бідні...

– Ні, дітинко. Тоді люди теж були добрі. Пам'ятаєш?

Тоді був так само Святий Вечір, як хлопці з лісу прийшли до ґаздів вечеряти. Красно заколядували. Іван був тоді за старшого. Помолившись, сіли до столу. Навіть попри всю напругу відчувалася святочність вечері... Нараз загримали в двері, вбіг сусіда:

– Хлопці, облава...

Хтось зрадив, хоч всі були ріднею... Втекли тільки двоє, а Іван, як старший, лишився до кінця.

Зраненого його тягли конем дорогою до сільради, залишаючи на снігу кривавий слід. А потім відвезли до району – там він сконав у ямі з вапном.

... – Пам'ятаєш?..

Люди були милосердні. Одні біля сільради вкривали закоцюблого рядном, ризикуючи опинитись поруч, а інші доносили на Святий Вечір і їхали наступного дня до району – дивитись чи вапно вже розїло тіло родича...

... – Так, мамо, були й добрі люди.

Іван дивиться на світлину під склом, з якої усміхається він з Васильком...  
... То був найбільший жаль для матері. Вона знала, що це станеться, але смертельно боялася цієї миті. Василько – наймолодший з усіх дітей – був її втіхою. Завжди веселий, співчутливий, товариський, любив співати співаночки...  
... Про нього казали, що він невловимий. Про його голос, співанки ще й досі ходять легенди – так само, як і про його хоробрість. Молодий, з дівочим рум'янцем, але рішучий і винахідливий повстанець. НКВД марно намагалось його схопити. Тоді пішли іншим шляхом.  
... Василька вбив товариш, коли вони 1952 року, переслідувані «ястребками», пробивалися до своїх людей. Вранці, як Василько, схилившись, вмивався біля криниці, товариш вистрілив у потилицю. Дарма, що були друзями з дитинства – велику силу має «юдин гріш»...

... – Васильку, пам'ятаєш Штефанову Надійку? То вона тоді йшла дорогою, як тебе привезли на млаку-цвинтар. Змилосердившись, сиротя, над тобою: спека, рої мошкари – накинула на твоє личко хустину. Так і не дійшла до дому...

– Мамо, нас отець вчили колись: «Блаженні милосердні, бо вони помилувані будуть» і ще: «Немає більшої любові ніж хто життя своє віддасть за друзів своїх». Ми так і робили за Словом Божим. А як зараз: як вільна Україна, мабуть, люди щасливі, помагають одні одним краще жити, правда?

– Аякже, – гірко посміхнулася мати. – Ми тепер вільні, збулася, діти, ваша мрія. Всі щасливі – кожен зі свого щастя. І помагають одні одним – щоб не був хто більш щасливій, ніж йому належить. Файно є, лиш мають одну гризоту – всі кажуть, що вони наші, свої, українці, а як дійде до урядів, то вже воно якесь і не таке. Не можуть поділити: кому кожух, а кому куфайка...

– Мамо, а чому всюди так тихо, ніхто не колядує, не йдуть від хати до хати, щоб всі славили Бога?

– Бо подерлися тоті святочні мешти, – (сміється).

– Кожен має свого бога.

– А кому моляться?

– Тому, що про тіло дбає і все дозволяє.

Сини переглянулися.

– А як вам, діти, чи добре там є?

– Добре, мамко, лиш Іван у ноги мерзне, бо якісь люди, як забирали з могили огорожу з нержавійки, розбили плиту. Нащо їм того?

– Не знаю, дітинко, може про свій упокій дбають.

– Йой, мамко, – пожвавішали сини, бо вже світало, – давайте ми вам ще заколядуємо та підемо далі, ще до інших святкувати Різдво. Якщо тут не знаходять часу, то ми будемо славити Бога.

Все затихло. Коли старенька розплющила очі, нікого вже не було. Мати всміхнулася – на серці було легко, а в голові ще відлунювала колядка. Вдарив дзвін, скликаючи люд на Службу Божу, і старенька, вдягнувшись, пошкандибала до ґанку.

«Шкода. Що це був тільки сон», – подумала, взявшись за клямку дверей. Коли відчиняла, погляд мимоволі ковзнув підлогою – на розстеленій зночі соломі лежали клапті снігу...

Зинич О. Різдвяний етюд // Слово № 4 (34), грудень-лютий, 2007-2008, с. 43-44.